

κούνησα. Παρακάλεσα τὸν πορτιέρη νὰ μὲ φέρνῃ τὸ φαγί μου· ἀνέβαινε, κουδούνιζε, μόλις ἀνοιγα, τὸ παίρνα μ' ἓνα χέρι καὶ μῆτε φαινόμενε. Ὁρεξὴ νὰ φάω δὲν εἶχα. Τὶς σαράντα ὀχτὼ ἀλάκτριες ὥρες ποὺ ἔμεινα στὴ μοναξιά μου, μὲ παίρνανε οἱ λογισμοί, ἔφταναν σὲ ἀναγκαῖα, λογικὰ συμπεράσματα. Σίγουρο πῶς ὕστερις ἀπὸ τέτοιο ἄρθρο, νὰ ξακολουθήσω καθηγητὴς στὸ γυμνάσιο, μῆτε νὰ τὸ στοχαστῶ· θὰ μὲ πάθανε· πῶς τῆς ἀξιοπρέπειας νὰ προπάρω, νὰ δώσω τὴν παραίτησή μου. Ἴσως νὰ ἔξοριστῶ κιόλας ἀπὸ τὴ Μόσχα. Νὰ ἔξοριστῶ, ἀχ! καὶ ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ ἀπὸ τὴ ζωὴ, γιὰ τὸ χειρότερον εἶτανε, ποὺ ὡς τὰ τότες γιὰ τὰ ἰδανικά μου ζοῦσα, καὶ ποὺ τώρα θροῦθαλα γινόντανε τὰ ἰδανικά μου. Νά. Νέος εἶμουν, γελάστηκα. Νόμιζα πῶς κάτι ἀ-
 ἔλανε τὰ βιβλία μου· ἓνας ἡλικιωμένος, προκομμένος, σοφός, μοῦ ἔδειχνε, μοῦ ἀπόδειχνε πῶς δὲν ἀ-
 ἔλανε τίποτα. Καλὰ, φρόνιμα ἔκαμε. Θὰ σκοτωθῶ, νὰ τελειώσῃ. Μὲ τέτοια λάθη, ποὺ σήμερον πᾶ τὰ ξέρε· ὁ καθένας, πῶς νὰ ζήσῃ; Καὶ μὲ τὴν ἡσυχία, μὲ τὴν ἀδιαφορία ποὺ ἔχει ἓνας ἄνθρωπος ὅταν πᾶ μῆτε ἀπελπισμένος δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι, ἀφοῦ τὰ βλέπει ἀποτελειωμένα ὅλα μὴ καὶ σώνει, ἀφοῦ φώναζε καὶ ἀφτὸς τὸ *τετέλεται* τῆς ἀγωνίας, πῆγα στὸν προφέσσάρα ποὺ εἶχε δανειστῇ τὸ περίφημον τὸ περιοδικὸ καὶ ποὺ ἄκουσα χρόνια τὰ μαθήματά του. Ἦθελα νὰ τὸν ἀποχαιρετήσω—χωρὶς ἔννοεῖται νὰ τοῦ μάθω τὸ σκοπὸ μου. Ἀγκαλιά, περιττό. Διάβασε τὸ ἄρθρο, θὰ τὸ συμπέρανε καὶ μοναχός του πῶς τὸ χρέος μου, νὰ πεθάνω. Μὲ δέχτηκε ὁ ἄνθρωπος μὲ χαρούμενον γελαστὸ πρόσωπον. Στοχάστηκα· εἰρωνία καὶ καμῶνεται. Σκυθρωπία λοιπὸν ἀκόμη περισσότερο.—«Τί τρέχει σήμερον, μὲ ῥωτᾶ, καὶ μοῦ τᾶχεις κατεβασμένα.» — Σάστισα μὲ τὸ ῥώτημα.—«Δάσκαλε, θὰ ξέρετε!» — «Τί νὰ ξέρω; Καὶ πῶς νὰ ξέρω τίς δουλειές σου;» — Μὰ τᾶρθο... — «Ποῖο ἄρθρο;» — «Τὸ ἄρθρο τοῦ Ζηκούσκη, στὸ Ῥούσκιη Βρέμεννικ...» — «Ναί, ἀλήθεια, θυμοῦμαι. Ὁ καθημένος ὁ Ζηκούσκης...» — «Ὁ καθημένος, ἀφτὸς;» — «Βέβαια, πάσκει ἀπὸ τὸ στομάχι καὶ κάποτες ξεθυμαίνει μὲ μιὰ ἐπίκριση. Τοῦ εἶναι καὶ ὠφέλιμο.» — «Ἐγὼ ἔλεγα...» — «Κατάλαβα. Γιὰ τοῦτο κατσούφιατες; Εἶναι τιμητικὸ πρᾶμα, ὅταν ἀρχίζει κανεὶς, νᾶχῃ τέτοια ἐπίκριση καὶ μάλιστα, ὅταν εἶναι ἡ ἐπίκριση κακὴ, θεία ἢ βελλάμα. Ὁ δὲ διῆς. Κατόπι θὰ τίς ἀποθυμᾷς· θὰ γράφῃς καὶ ὁ ἴδιος.»

Στὰ μάτια τοῦ ἀγαθοῦ μου τοῦ Ἀλεξάντρ Ἰδανόβιτς ζουγραφίζονταν ἀκόμη τὸ σάστιμά του, ὅταν ἄκουσε τότες ἀπὸ τὸ δάσκαλό του τέτοια λόγια. Τῇ μεγαλύτερῃ ἐντύπωση τοῦ τὴν εἶχε δώσει

ἐκεῖνο ποὺ εἶπε γιὰ τὴ στομαχοαῤῥώστια τοῦ Ζακούσκη.

— «Μὲ χαντάκωσε μιὰ ἐπίκριση, μ' ἔσωσε μιὰ λέξη.»

— «Δὲ μοῦ λές σὲ παρακαλῶ. Ἦθελα πολὺ, μὰ πολὺ, νὰ μάθω κάτι. Γιὰ τὴν ἐπίκριση ξέρω. Τώρα, ὁ ἐπικριτὴς σου. Χωρὶς νὰ σὲ διαδάσῃ, σ' ἐπίκρινε ἢ διάδασε ὅς εἶναι τουλάχιστον ἓνα σου βιβλίο ἀπὸ τὰ δύο;»

— «Καὶ τὰ δύο μου, καλέ, τί λόγος; ἀφοῦ ἀπὸ ἄκρη σὲ ἄκρη τὰ χτυποῦσε, λάθος δὲν ἄφινε στὴ γωνιά του, παράπεμπε καὶ σὲ κάθε σελίδα.»

— «Ἔτσι; Παράπεμπε κιόλας; Μεγάλον ἔθνος εἶστε σεῖς οἱ Ῥούσοι! Λοιπὸν ἀφτὸς, προτοῦ σὲ κατηγορήσῃ, σὲ εἶχε διαβάσει;»

— «Φυσικά!»

— «Καὶ παραπονοῦσαν! Τί ἀχάριστος ποὺ εἶσαν! Πρῶτα νὰ διαδάξῃ κανεὶς, καὶ ἔπειτα νὰ ἐπικρίνῃ! Νά ἔθνος! Μά, παιδάκι μου, ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια ποὺ γράφω, ἄλλη λαχτάρα δὲν ἔχω γιὰ τὰ βιβλία μου στὴν Ἑλλάδα.»

Δεφτέρα, εἴκοσι τέσσαρες - δεφτέρα, τριάντα μιὰ τοῦ Ἀη Δημήτρη, 1910.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΔΙΧΩΣ ΤΙΤΛΟ

«Ἐνα μου δῆγημα, Ἐθνικὸ Συμπόσιο, ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ Νουμά, εἶναι, λέει, ἀφιερωμένο τοῦ Βενιζέλου.

Εἰσάγεται ἡ ἀφιέρωση, ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸνομά του.

Τὸ δῆγημα μνήσκει.»

ΨΥΧΑΡΗΣ

Αὐτὰ τὰ λίγα λόγια ἔχουν δημοσιευτεῖ στὸν περασμένο «Νουμά». Ὅποιος τὰ διάβασε ἀπόρησε, στάθηκε, καὶ ἔβαλε δυνατὰ γέλια. Κάτι ἔπαθε ὁ Ψυχάρης! Ἡ «Ἐστία» τὰ κοροΐδεψε μὲ τὸ σαρκαστικώτερον τρόπο. Ὑστερ' ἀπὸ τὸ Μιστριώτη, τὸν Ψυχάρη!

Κι ὅμως τὰ λόγια αὐτὰ εἶναι ἀπὸ τὰ ὁμορφότερα ποὺ εἶπε ὁ Ψυχάρης. Μιὰ κραυγὴ γεμάτη ἀπὸ ἱερὴ καὶ ποιητικὴ ἀγανάκτηση. Ἐνα ποίημα ἀπὸ τὰ ὠραιότερά του. Ἐνας τόμος σὲ δύο τρεῖς σειρές. Μιὰ ζωὴ ὁλόκληρη σὲ δύο τρεῖς λόγια...

Δὲν ἔβρισε τὸ Βενιζέλο ὁ Ψυχάρης. Δὲ σηκώθηκε νὰ βάλῃ μπράβους νὰ τονε σκοτώσουνε. Δὲ θέλησε νὰ τονε ρίξῃ ἀπὸ τὴν Ἀρχή. Δὲν τοῦ ἔκανε συλλαλητήρια. Ἀπλῶς τοῦ πῆρε πίσω ἓνα τριαντάφυλλο ποὺ τοῦ εἶχε προσφέρει. Τέτοια κάνουμε ὁ-

ταν εΐμαστε παιδάκια κ' ἡ ζωὴ μας εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀλήθεια κι ἀπὸ ἐνθουσιασμό...

Εἶχε θαυμάσει τὸ Βενιζέλο ὁ Ψυχάρης, τὸν εἶχε ἀγαπήσει. Καὶ τὴν ἀγάπη του τὴν ἔδειξε χαρίζοντάς του ὅ,τι μπορούσε. Κ' ἔτυχε τὸ χάρισμά του νὰ εἶναι κάτι πολὺ ἰδανικό, ἓνα δῆγημά του. Κι ὅταν ἄξαφνα εἶδε νὰ γκρεμίζεται ἀπότομα μέσα του ὁ Πύργος ποὺ τοῦ εἶχε ὑψώσει, ἔτρεξε νὰ πάρῃ πίσω τὸ δῶρο καὶ νὰ ξαναφέρῃ τὴν ἀρμονία τοῦ ἑαυτοῦ του...

Ἄν εἶτανε στὴ Βουλὴ ὁ Ψυχάρης καὶ παρακολουθοῦσε ἀπ' ἀρχῆς τὸ Βενιζέλο ἀπὸ ἓνα θεωρεῖο, πολλὰς φορὲς θὰ τὸν ἐθαύμαζε καὶ θὰ πετοῦσε ἀψηλὰ ἀπὸ ἐνθουσιασμό τὸ καπέλλο του, καὶ θὰ τὸν ἔκραζε μεγάλο. Μὰ ὅταν θὰ ἔρχότανε τὸ **μεγάλο ζήτημα**, τὸ μεγάλο του ἰδανικό ποὺ αὐτὸς τοῦ ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ του ὁλόκληρη, ἂν ἔβλεπε ὁ Ψυχάρης τὸ Βενιζέλο νὰ σηκώνεται ἄξαφνα καὶ νὰ λέῃ ἄλλα παρ' ὅ,τι αὐτὸς σίγουρα, χαμογελώντας, περιμένε, ἂν ἔβλεπε ἔτσι ἀπότομα νὰ γκρεμίζεται τὸ εἶδωλό του, φαντάζεστε τί χαλασμός θὰ γινότανε μέσα του; Θὰ τρώαζε, θὰ πετιότανε πάνου, θάλλαζε χρώματα καὶ στενοχωρημένος, μὴ ἔχοντας τί νὰ κάνῃ, θὰ πετοῦσε πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸ καὶ τὴ Βουλὴ του κάτι ἀνάλογο μὲ τὴν περιφρημὴ τοῦ Καμπρόν τὴ λέξη...

Καὶ φυσικά, τέτοια ἀπάνω-κάτω εἶταν ἡ πράξη τοῦ Ψυχάρη. Ἔκανε μιὰν αὐθόρμητη κίνηση κ' ἔβγαλε μιὰν ἀγαναχτισμένη φωνή, κ' ἔδειξ' ἔτσι ὅχι ὅτι μισεῖ τὸ Βενιζέλο, ἀλλὰ ὅτι πονεῖ γιὰ κάτι ποὺ ἀπότομα τὸ ἔχασε.

Νά, ποῦ φαίνεται ἡ μορφὴ τοῦ γυμνοῦ καὶ νά, ποῦ λάμπει ἡ ἠθικὴ τῆς ἀλήθειας. Ἄνθρωποι ποὺ στὰ καμώματά τους καθρεφτίζεται ἡ ὑστεροβουλία κ' ἡ δημοκρατία κ' ἡ ἀνηθικότητα, δὲ μποροῦν ποτὲ νὰ ποῦνε τέτοια ἀγνά κι ὠραῖα λόγια. Αὐτῶν τὰ λόγια θὰ εἶναι πάντοτε ἀνήθικα καὶ πορνικά ὅσο κι ἂν λέγονται σκεπασμένα μὲ τὰ ὀνόματα τῆς Πατρίδας καὶ τῆς Θρησκείας. Μὰ λόγια, σὰν τὰ σημερινὰ τοῦ Ψυχάρη, ὅσο γυμνά κι ἂν εἶναι, ὅμως δείχνουν τὴν ἀλήθεια καὶ ξεσκεπάζουν τὴ σεμνότητα καὶ ἠθικότητα μιᾶς ὠραίας καὶ ποιητικώτατης ψυχῆς.

ΜΙΑΤΟΣ ΚΟΙΝΤΟΥΡΑΣ

ΓΙΑ ΝΑ ΤΥΠΩΘΟΥΝ

ΤΑ ΔΗΓΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΒΑΖΟΥ

(Θὰ χρειαστοῦν 500 δρ. γιὰ νὰ γίνῃ ἓνας τόμος ἀπὸ 10—

12 τυπογραφικὰ φύλλα).	Δρ.	125
Περασμένες συνδρομὲς	»	10
Γ. Κόκκινος	»	5
Σ. Γιαννακόπουλος	»	2
Σ. Κοντολέος (Σμύρνη)	—	—

Δρ. 142

Ο “ΝΟΥΜΑΣ,”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ, ἀρ. 11, ΑΘΗΝΑ

Συνδρομὴ χρονιάτικη: Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ γιὰ τὴν Κρήτη δρ. 10. Γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 1/2.—Γιὰ τὶς ἐπαρχίαι δεχόμαστε καὶ τριμηνεῖς συνδρομὲς (3 δρ τὴν τριμηνία.—Κανένας δὲ γράφεται συνδρομητὴς ἀ δὲ στέλνει μπροστὰ τὴ συνδρομὴ του.

20 λεπτά τὸ φύλλο, 20.—Τὰ περασμένα φύλλα ποὺ λιοῦνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμῇ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κίσκια, καὶ στὶς ἐπαρχίαι στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΜΙΑ ΔΗΛΩΣΗ—Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» — ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—ΔΙΚΗ ΜΕ ΔΙΑΔΗΛΩΣΕΣ—ΣΤΟ «ΦΙΓΑΡΩ» — Ο ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΙΣΙΟΥ.

Ἄν εἶμαστε κάπως δυσχεστερημένοι μὲ τὸν κ. Βενιζέλο, γιὰ τὸ φέρθηκε στὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα εἰλικρινὰ καὶ παληκαρῶς, ὅπως ὅλοι καρτερούσαμε νὰ φερθεῖ, δὲ σημαίνει τοῦτο πὼς δῶ κι ὁμπρὸς θὰ παίξουμε τὸ ρόλο τοῦ κ. Πῶπ ἢ τοῦ «Χρόνου», κατακρίνοντας συστηματικὰ κάθε πράξη του καὶ κάθε ἀπόφασή του.

Ὁ «Νουμάς» θὰ κρατήσῃ κι ἀπέναντι τοῦ κ. Βενιζέλου τὴν ἴδια στάση ποὺ κράτησε κι ἀπέναντι κάθε ἄλλου πολιτικοῦ ἴσαμε τώρα. Ὅ,τι καλὸ, θὰν τὸ χερσοκροτεῖ κι ὅ,τι κακὸ, θὰν τὸ χτυπάει. Κ' ἐλπίζει, γιὰ τὸ καλὸ τοῦ Τόπου, πολλὰς φορὲς νὰ βρεθῇ στὴν εὐχάριστη θέσῃ νὰ χερσοκροτεῖ,—καὶ νά, μάλιστα, κοντὰ κοντὰ, ποὺ τοῦ δοθήκανε κιόλας δυὸ ἀφορμὲς γιὰ χερσοκροτήματα, μὲ τὶς δηλώσεις τοῦ κ. Βενιζέλου γιὰ τὸ Ἀγροτικὸ ζήτημα τῆς Θεσσαλίας καὶ γιὰ τοὺς ξένους ὀργανωτὲς τοῦ στρατοῦ.

Αὐτὰ νομίσαμε πὼς ἔπρεπε νὰν τὰ δηλώσουμε καὶ γιὰ τοὺς φίλους μας καὶ γιὰ τὴν καημένη τὴν «Ἑστία», ποὺ εἶχανε κάπως πειραχτεῖ τώρα τελευταῖα τὰ νεῦρα της κι ἀρχίνησε νὰ μᾶς ἐνοχλεῖ μὲ τὰ νερόβραστα χωράτα της.

*

Κι ἀφοῦ γιὰ τὴν «Ἑστία» ὁ λόγος, καλὸ θάτανε νὰ θυμηθεῖ μιὰ μέρα τὰ λόγια μας ὁ κ. Βενιζέλος — τὴ μέρα δηλ. ποὺ ἡ «Ἑστία» θὰν τοῦ ἀποσύρει τὴν ἐμπιστοσύνη της», ὅπως τὴν ἀπέσυρε κι ἀπὸ τὸ Ράλλη κι ἀπὸ τὸ Θεοτόκη κι ἀπὸ τὸ Μαυρομιχάλη κι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἴσαμε σήμερα πρωθυπουργούς.

Γιατὶ ἡ «Ἑστία»—παλιὰ ἱστορία αὐτή—εἶναι πάντα μὲ τὸ Δοβλέτι, φιλοπατρίας ἔνεκεν. Δηλ. μόλις ὁ εὐνοούμενός της ἀρχινήσῃ νὰ κλονίζεται, ἡ «Ἑστία» δὲν κοιτάζει νὰν τοῦ στεριώσῃ τὴ θέσῃ του, μὰ τοῦ δίνει τὴν τε.